

Hvad koster det at dø?

Af Finn Langager Larsen

Kommitteret i Kirkeministeriet

Overskriften er et spørgsmål, som jeg er blevet bedt om at give mit bud på her. I tilknytning hertil skal jeg redegøre for kirkegårdenes økonomi og deres takster samt svare på, om en krematoriebegravelse er billigere end en kistebegravelse.

Lov om begravelse og ligbrænding eller Hvor kan man blive begravet?

Indledningsvist kan det fastslås, at det i Danmark er lovbestemt, hvordan man skal forholde sig til de døde, og det forekommer helt naturligt i et oplyst retssamfund som det danske. De grundlæggende regler finder man i kap. 1 i lov om begravelse og ligbrænding. Her er det bestemt, at lig enten skal begraves eller brændes, og at ligbrænding skal ske i krematorier, der er godkendt af kirkeministeren.

Kistebegravelser skal ske på folkekirkens kirkegårde eller andre af kirkeministeren godkendte begravelsespladser, hvoraf der kun er nogle ganske få, etableret af trossamfund uden for folkekirken. Så dem kan der godt ses bort fra i den store sammenhæng.

For askeurner er det som for kister hovedreglen, at de skal nedsættes på folkekirkens kirkegårde eller andre af kirkeministeren godkendte begravelsespladser. Men det er også muligt, at aske kan spredes over åbent hav, hvilket [som hovedregel, red.] kræver, at afdøde skriftligt har tilkendegivet, at han/hun ønsker det. Endelig kan en stiftsøvrighed på særlige vilkår give tilladelse til, at en askeurne nedsættes på en privat ejendom. Hovedbetingelsen er, ejendommen skal have en vis størrelse – i praksis min. 5.000 m².

På grundlag af dette kan det fastslås, at der altid vil være udgifter forbundet med at dø - det er ikke gratis. Selv om man vælger askespredning over havet eller urnenedsættelse på privat ejendom, vil der altid være udgiften til kremerin-

gen. Derudover vil der være større eller mindre udgifter forbundet med de ydelse, som de pårørende køber hos private – typisk bedemænd – til kiste, transport og anden praktisk hjælp. Udgifterne til disse ydelser har jeg ikke noget grundlag for at medtage her, da de ikke er myndighedsreguleret.

Folkekirkens kirkegårde

Efter dette lille præludium vil jeg koncentrere mig om folkekirkens kirkegårde, der i antal udgør godt 2.000, og som kan karakteriseres som det danske samfunds autoriserede begravelsespladser. Denne karakteristik kan bl.a. udledes af de bestemmelser i lov om begravelse og ligbrænding, som jeg lige har omtalt, og den er derudover understøttet af, at det i lov om folkekirkens kirkebygninger og kirkegårde er fastsat, at enhver – uanset medlemskab af folkekirken eller ej – har ret til at blive begravet på kirkegården i det sogn, hvor man bor.

Kirkegårdsdrift betragtes som en af folkekirkens kerneydelser, og der er ret betydelige omkostninger knyttet til den. I forbindelse med arbejdet i udvalget om den lokale økonomi, som kirkeministeren nedsatte i 2006 og som afgav den såkaldte grønne betænkning, nr. 1491 i august 2007, blev der foretaget en beregning om størrelsen af folkekirkens samlede kirkeskattefinansierede underskud. Beregningen blev foretaget på grundlag af regnskabsoplysninger for 2005 og viste, at underskuddet var på 831 mio. kr., der fremkom ved, at udgifterne blev opgjort til 1 mia. 286 mio. kr. og indtægterne til 455 mio. kr. Det betyder, at ca. 65 % af kirkegårdenes udgifter dækkes via skattebetaling, medens kun ca. 35 % dækkes af brugerbetaling.

Hvis der politisk er et ønske om at ændre på denne fordeling, så må man primært forsøge at dreje på de instrumenter, der vedrører takstfastsættelsen på kirkegårdene.

Kirkegårdstakster

De overordnede regler om kirkegårdstakster findes i § 12 i lov om folkekirkens kirkebygninger og kirkegårde. Her siges det bl.a., at der på hver kirkegård skal være en vedtægt, der er godkendt af provstiudvalget, og vedtægten skal bl.a. indeholde takstbestemmelser vedr. erhvervelse, fornyelse og vedligeholdelse af gravsteder. Endvidere siges det, at provstiudvalget ved godkendelsen skal sikre ensartede takster inden for samme ligningsområde, med mindre særlige forhold gør sig gældende.

Disse få og enkle regler har været gældende i mange år og er udtryk for, at kirkegårdsdrift er et lokalt, folkekirkeligt anliggende. Det har hidtil været de eneste regler, der har været fastsat om kirkegårdstakster, dog med den væsentlige modifikation, at kirkegårdstakster er offentlige gebyrer, hvorfor de ikke må overstige de faktiske omkostninger, der er forbundet med leverancen af den pågældende ydelse.

Man kan derfor konstatere, at det hidtil har været op til menighedsrådene og provstiudvalgene at bestemme, hvor store taksterne skal være i et ligningsområde og derved bestemme, hvor stor en del af kirkegårdenes drift, der skal betales af brugerne og hvor stor en del, der skal afholdes af kirkeskatten.

Det er først og fremmest disse regler, der skal ændres, hvis der skal ske en forskydning mellem størrelsen af brugerbetalingen og skattefinansieringen. Og der kan kun opnås sikkerhed for, at der sker en forskydning, hvis det er Kirkeministeriet, som har kompetencen til at fastsætte bindende regler for, hvorledes kirkegårdens takster skal beregnes og fastsættes.

Derfor blev der i efteråret 2008 fremsat et lovforslag i Folketinget, der bl.a. indeholdt en bestemmelse med et nyt stk. 5 til den foran nævnte § 12 i lov om folkekirkens kirkebygninger og kirkegårde. Heri siges, at kirkeministeren kan fastsætte regler om beregning af kirkegårds- og krematorietakster. Loven blev vedtaget, og den nævnte bestemmelse trådte i kraft d. 1. februar 2009.

Denne bemyndigelse til at fastsætte regler er blevet udmøntet i et regelsæt, der omfatter et cirkulære og en vejledning af 1. september 2009 om beregning af kirkegårdstakster, med et tilhørende it-baseret regneark og en manual hertil. Der er fastsat en overgangsperiode for reglernes ikrafttræden, idet det er bestemt, at de skal være i brug senest d. 1. september 2012. For god ordens skyld indskydes, at disse regler ikke gælder for de kommunalt bestyrede kirkegårde i de store byer.

Reglerne tager afsæt i, at kirkegårdene leverer tre ydelser, som er direkte borgerrelaterede, og som der kan kræves betaling for i form af takster, som fastsættes i vedtægten.

1. De stiller gravsteder til rådighed, som borgerne kan erhverve brugsret til. Kirkegårdene har i praksis monopol på denne ydelse.

2. De udfører gravning og tilkastning af grave. Kirkegårdene har monopol på denne ydelse.

3. De ren- og vedligeholder gravsteder efter aftale, enten for et år ad gangen eller for en længere periode (Gravstedsleget). Borgerne kan vælge selv at stå for ren- og vedligeholdelse.

sen eller indgå aftale med andre herom. Så længe kirkegårdene ikke monopol.

Reglerne om takstberegning siger, at der for hver af disse ydelser skal foretages en beregning af, hvad de faktiske omkostninger er for ydelsen. Ansvar for at der foretages en omkostningsberegning for de tre ydelser, er placeret hos provstiudvalget. Som en hjælp til at foretage en sådan omkostningsberegning er der udarbejdet et i gneark med en tilhørende vejledning/manual.

Med udgangspunkt i omkostningsbereningen er det provstiudvalgene, der fastsætter taksterne for de tre ydelser. For fastsættelsen gælder forskellige regler.

De skal sikre ensartede takster i ligningsområdet, med mindre særlige forhold gør sig gældende.

De kan vælge, at medlemmer af folkekirke skal slippe billigere med hensyn til taksterne for erhverv og fornyelse af brugsret til gravsteder samt for gravning og tilkastning af grave. Det er således f.eks. muligt – som det er tilfældet mange steder – at bibeholde et gratisprincip for folkekirkemedlemmers erhverv af brugsret til gravsteder.

Derimod skal takster for ren- og vedligeholdelse af gravsteder for folkekirkemedlemmer som for andre fastsættes, så omkostningerne bliver dækket. Baggrunden herfor er, at kirkegårdene som nævnt ikke har monopol på denne ydelse, og det er ikke rimeligt, at det folkekirkemedlem, som vælger selv at vedligeholde sit gravsted, gennem sin kirkeskat skal betale til ren- og vedligeholdelsen af de gravsteder, som kirkegården har påtaget sig at passe.

For alle ikke-folkekirkemedlemmer samt almenighedsmedlemmer gælder, at alle takster skal fastsættes, så de dækker omkostningerne, hvilket er både naturligt og rimeligt, da disse personer ikke gennem kirkeskattebetaling bidrager til kirkegårdenes opretholdelse.

Hvad kommer det her så til at betyde for takstniveauet på landets kirkegårde? Ja, der er næppe nogen tvivl om, at det vil stige. I hvert fald for de takster, hvor det er obligatorisk, at de skal dække omkostningerne. Denne vurdering bygger bl.a. på nogle undersøgelser, som i forbindelse med udvalgsarbejdet til den grønne betænkning blev foretaget af en række kirkegårdes takster, og den viste, at det i den tid var ganske få steder, at taksterne var fastsat, så de dækkede omkostningerne. Det store skattefinansierede underskud på 831 mio. kr. indikerer det samme.

Hvor stort er så det omkostningsbestemte takstniveau i kroner og ører? Taksterne vil selvfølgelig ikke være ens for alle landets kirkegårde. Men når det er sagt, kan der godt

gives et bud på, hvad niveauet vil være for de tre forskellige ydelser. De tal, som her følger, er autentiske, idet de bygger på regnskabstal fra en stor bykirkegård, hvis tal og data i øvrigt er lagt ind i ministeriets regneark.

Først ser vi på en kistebegravelse i et enkeltgravsted på 3,25 m². Her er den samlede omkostningsbestemte udgift til erhvervelse af brugsret i en fredningsperiode på 25 år ca. **10.000 kr.**

Den totale udgift til gravning og tilkastning af en kistegrav beløber sig til ca. **3.700 kr.**

Disse udgifter på ca. **13.700 kr.** for en kistebegravelse kan medlemmer af folkekirken efter provstiudvalgets takstfastsættelse slippe for. Men udgiften er obligatorisk for ikke-medlemmer af folkekirken, som så kan nøjes hermed, hvis de vælger selv at stå for ren- og vedligeholdelsen.

Hvis man derimod vælger at lade kirkegården stå for ren- og vedligeholdelsen, så koster det inkl. moms men uden blomsterplantning og grandækning ca. **700 kr. årligt** for et enkelt kistegravsted.

Hvis man vil sikre ren- og vedligeholdelsen i hele fredningsperioden, kan man tegne et legat og indbetale et engangsbeløb til stiftet på 25 gange den årlige udgift, eller **17.500 kr.** Det er der rigtig mange, der vælger at gøre, da der ikke skal betales skifteafgift af beløbet.

Ser vi på de tilsvarende tal for en nedsættelse i et urnegravsted på 1 m², udgør den samlede omkostningsbestemte udgift til erhvervelse af brugsret i en 10-årig fredningsperiode ca. **1.700 kr.**

Den totale udgift til gravning og tilkastning af en urnegrav udgør ca. **900 kr.**

For disse udgifter på ca. **2.600 kr.** gælder ligesom for kistebegravelse, at dem kan folkekirkemedlemmer efter provstiudvalgets takstfastsættelse slippe for. Men udgiften er obligatorisk for ikke-medlemmer af folkekirken, der så kan nøjes hermed, hvis de vælger selv at stå for ren- og vedligeholdelsen.

Hvis man vælger at lade kirkegårde stå for dette arbejde, koster det inkl. moms men uden blomsterplantning og grandækning ca. **600 kr. årligt** for et urnegravsted.

Hvis man vil sikre ren – og vedligeholdelsen i hele fredningsperioden, kan man tegne et legat og indbetale et engangsbeløb til stiftet på 10 gange den årlige udgift, eller **6.000 kr.**

Oven i disse udgifter skal man så medtage, at det også koster noget at blive kremeret.

Krematorietakster

Herom har Kirkeministeriet for nylig fastsatbestemmelser i form af et cirkulære og en vejledning af 8. september 2010 om beregning af krematorietakster med ettilhørende it-baseret regneark og en manual. Også her vil jeg indskyde, at disse regler ikke omfatter krematorierne på de kommunalt bestyrede kirkegårde.

Beregning af krematorietakster er bygge over samme læst som beregningen af kirkegårdstakster. Der skal som udgangspunkt foretages en beregning af de omkostninger, der er forbundet med en kremering. Det er provstiudvalget, der har ansvaret for, at denne beregning foretages, og den skal så danne grundlag for takstfastsættelse. Beregningen skal foretages for de faktiske udgifter til

1. Driftsomkostninger,
2. Lønomsomkostninger og
3. Kapitalomsomkostninger i form af afskrivning og forrentning af bygninger og teknisk udstyr til nyværd

Også for krematorietakster har provstiudvalget mulighed for at tilgodese medlemmer af folkekirken ved for disse at fastsætte en lavere takst end den beregnede omkostningsbestemte.

Kirkeministeriet har foretaget en takstberegning på grundlag af regnskabsoplysninger og data fra et eksisterende krematorium, der foretager ca. 1300 brændinger årligt, hvilket betragtes som en optimal kapacitetsudnyttelse. Omkostningsberegningen for dette krematorium giver en takst på ca. **3.000 kr.** for en kremering. Dette beløb skal læges til de tidligere nævnte udgifter til erhvervelse af brugsretten til gravstedet samt gravning og tilkastning ved opgørelsen af udgiften til nedsættelse i et urnegravsted.

Det fører os så frem til at foretage en sammenligning mellem udgifterne til de to begravelsesformer på grundlag af de omkostningsbestemte takster, som jeg har nævnt her.

En kistebegravelse uden nogen vedligeholdelse koster som nævnt ca. **13.700 kr.**, medens en kremering og nedsættelse i et urnegravsted uden vedligeholdelse koster ca. **5.600 kr.** eller under det halve af kistebegravelsen. Det er der ikke noget mærkeligt i, da der er stor forskel på volumen af de ydelser, som man køber og betaler for, både hvad angår gravstedets størrelse og den tid, hvori man har brugsretten.